

روند صدور رأی وحدت رویه در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

مؤلف

وحید خسروی

کارشناس ارشد حقوق دادرسی اداری

انتشارات قانون یار

۱۳۹۹

سرشناسه	:	خسروی، وحید، ۱۳۶۸
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	:	روند صدور رای وحدت رویه در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری / مولف وحید خسروی.
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۶ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۱۱۹-۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. [۱۴۳] - ۱۴۶: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	:	دیوان عدالت اداری — قوانین و رویه‌ها
موضوع	:	Administrative court of Justice -- Rules and practice
موضوع	:	رویه قضایی — ایران
موضوع	:	Jurisprudence -- Iran
موضوع	:	آرای حقوقی — ایران
موضوع	:	Judgments -- Iran
رده بندی کنگره	:	۴۴۰.K1۰۱
رده بندی دیویی	:	۳۹
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۱۶۱۷۱

انتشارات قانون یار

روند صدور رای وحدت رویه در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

تألیف: وحید خسروی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۹

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۳۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۱۱۹-۸

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۲۶

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار.....
۱۳	بخش اول: کلیات.....
۱۴	فصل اول: تاریخچه دیوان عدالت اداری.....
۱۶	گفتار اول: ساختار تشکیلات اداری دیوان عدالت بر مبنای قانون.....
۱۸	مبحث اول: ساختار تشکیلات قضایی دیوان عدالت اداری.....
۱۹	قسمت نخست - شعبه دوی.....
۱۹	قسمت دوم - شعبه تجدیدنظر.....
۲۰	قسمت سوم - هیأت عمومی دیوان.....
۲۰	قسمت چهارم - هیأت های تخصصی.....
۲۱	قسمت پنجم - واحد اجرای احکام.....
۲۳	بنداول: شرایط قضات دیوان عدالت اداری.....
۲۴	بند دوم: تصمیمات دیوان عدالت اداری.....
۲۵	گفتار دوم: صلاحیت دیوان عدالت اداری.....
۲۵	مبحث اول: صلاحیت و حدود اختیارات دیوان عدالت اداری در رسیدگی به انواع دعاوی.....
۲۶	قسمت نخست - رسیدگی و ابطال تصمیمات و اقدامات اداری خارج از صلاحیت و مقررات.....
۲۶	قسمت دوم - رسیدگی به شکایات کارکنان دولت از حیث تضییع حقوق استخدامی.....
۲۶	قسمت سوم - رسیدگی به تجدید نظر خواهی نسبت به آراء قطعی صادره از سوی مراجع اختصاصی.....
۲۷	گفتار سوم: مفهوم هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.....
۲۸	مبحث اول: ساختار و تشکیلات هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.....
۳۰	مبحث دوم: ارکان هیأت عمومی به موجب مقررات قانون دیوان عدالت اداری.....
۳۱	مبحث سوم: قلمرو صلاحیت و حدود اختیارات وظایف هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.....
۳۱	قسمت نخست - رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات نسبت به مقررات دولتی.....

قسمت دوم- صدور رأی وحدت رویه در موارد مشابه که آراء متعارض از شعب دیوان صادر شده

- باشد ۳۲
- بند اول: صلاحیت هیأت عمومی به لحاظ وضعیت شاکی ۳۴
- بند دوم: صلاحیت هیأت عمومی به لحاظ وضعیت حقوقی طرف شکایت ۳۷
- گفتار چهارم: عملکرد هیأت عمومی دیوان عدالت در تحکیم اصول حقوق عمومی ۴۱
- مبحث اول: عملکرد هیأت عمومی در شناسایی اصول حقوق عمومی ۴۳
- قسمت نخست- استقرار و تثبیت نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی ۴۳
- قسمت دوم- اصل و ریف وجه عمومی در محل پیش بینی شده ۴۴
- فصل دوم: مفهوم رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ۴۵
- گفتار اول: مفهوم آراء وحدت رویه ۴۶
- مبحث اول: صدور رأی وحدت رویه دیوان عدالت اداری ۴۷
- قسمت نخست- مبنای رأی وحدت رویه دیوان عدالت اداری ۴۹
- قسمت دوم: منابع قانونی رأی وحدت رویه دیوان عدالت اداری ۵۱
- گفتار دوم: تعارض آرای وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری و دیوان عالی کشور ۵۴
- مبحث اول: جایگاه آراء وحدت رویه هیأت عمومی در دادگستری پیش از انقلاب اسلامی ۵۵
- مبحث دوم: جایگاه آراء وحدت رویه هیأت عمومی در محاکم دادگستری پس از انقلاب اسلامی ۵۶
- گفتار سوم: قلمرو صلاحیت هیأت های تخصصی دیوان عدالت اداری ۵۸
- مبحث اول: پیشینه تشکیل هیأت های تخصصی ۵۹
- مبحث دوم: تعریف هیأت های تخصصی دیوان عدالت اداری ۵۹
- مبحث سوم: حدود اختیارات هیأت های تخصصی دیوان عدالت اداری ۶۰
- قسمت نخست- اکثریت مطلق ۶۰
- قسمت دوم- اعضاء هیأت های تخصصی ۶۰
- قسمت سوم- تشکیل جلسه کمیسیون ۶۱
- قسمت چهارم- تمصیبات هیأت های تخصصی ۶۱

قسمت پنجم- ابلاغ رأی کمیسیون به قضات	۶۱
بند اول:وظایف و اختیارات رئیس کمیسیون های تخصصی:	۶۲
بند دوم: شیوه تقدیم درخواست ابطال مصوبات :	۶۳
گفتار چهارم: جهات رسیدگی هیأت عمومی به ابطال مصوبات	۶۴
مبحث اول: مفاد رأی هیأت عمومی در صورت ابطال مصوبه :	۶۵
مبحث دوم: مغایرت مصوبه با شرع قانون	۶۷
مبحث سوم: صلاحیت شورای نگهبان نسبت به مصوبات	۶۹
گفتار پنجم: وظایف شورای نگهبان در خصوص مصوبه مغایرت با موازین شرع	۷۰
گفتار ششم: تاز حق قاضی ابطال مصوبات	۷۲
بخش دوم: قلمرو وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری	۷۵
فصل اول:قلمرو صدور رأی وحدت رویه در اعمال دادرسی اداری	۷۵
گفتار اول: خصوصیات منصفانه در دادرسی اداری	۷۶
مبحث اول: رعایت اصول دادرسی اداری	۷۷
گفتار دوم: نقش دادرسی اداری دیوان در جهت احقاق حقوق شهروندان	۷۷
مبحث اول: رویکرد دولت محور دیوان در قضاوت های اداری	۷۹
مبحث دوم: قلمرو آراء دیوان در روند تحقق حقوق شهروندی در رابطه حقوق مالکانه	۸۰
قسمت نخست: تملک رایگان اراضی شهروندان از سوی اداره	۸۱
قسمت دوم: سلب مالکیت توسط دولت:	۸۲
قسمت سوم: محرومیت اشخاص از اعمال حقوق مالکانه به مدت نامعلوم و نامحدود	۸۳
گفتار سوم:تعریف مراجع شبه قضایی	۸۴
مبحث اول: شکایت و اعتراض نسبت به آراء مراجع شبه قضایی	۸۵
مبحث دوم: حدود صلاحیت دیوان از حیث ماهیت و نوع مراجع شبه قضایی	۸۶
مبحث سوم: حدود صلاحیت دیوان از جهت نوع رسیدگی به اعتراض از آرای مراجع شبه قضایی	۸۷
گفتار چهارم: نقش آراء وحدت رویه در مراجع شبه قضایی	۸۸
گفتار پنجم: مفهوم و تعریف ایجاد رویه	۸۹

پیشگفتار

نقش دیوان عدالت اداری در حفظ و حراست از حقوق شهروندان در برابر قدرت حاکمیت و اختیارات وسیع دولتمردان بر کسی پوشیده نیست. نوپا بودن دیوان و زمینه های فکری فرهنگی هزاران ساله حاکمیت زمامداران بر شئون زندگی عمومی و خصوصی مردم، ایجاب می کند که اهمیت و اختیارات این مرجع قضایی، از طریق نظریه پردازی و مطالعات بنیادین به عموم شهروندان شناسانده شود. فقدان قانونگذاری در خصوص برخی از عملکردهای دیوان مشهود است. جهت نال به یک حکمرانی و جامعه مطلوب اداری وجود قوانین و مقررات خشک و انعطاف ناپذیر کاسا ساز نخواهد بود. چه بسا وجود چنین قوانینی باعث بسیاری از ناعدالتی های حقوق اداری گردد. با اصول حقوق اداری در حوزه حقوق عمومی کشور می تواند در نبود قوانین حمایتی مردم از تعدی و تجاوز به حقوق مردم و باعث تضمین حقوق شهروندی آنان گردد. بدیهی که دیوان عدالت اداری در مقوله حمایت از حقوق شهروندی و تضمین حقوق و آزادی های مشروع و اساسی مردم و صیانت از حقوق عمومی و تجدید قدرت نقش کلیدی دارد. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری که در حوزه تصویب قوانین و مقررات اداری است. با وجود فقدان نص قانونی مبنی بر شناسایی صلاحیت مشورتی برای دیوان عدالت اداری در تصویب قوانین و مقررات و مطالعه در مورد آن، مواردی را به دست می دهد که قانونگذار در تصویب قوانین؛ با مطمح نظر قرار داد. روی عمومی دیوان اقدام تنقیح و تصویب برخی قوانین نموده که این امر علاوه بر اثبات ظرفیت رویه قضایی در قاعده سازی، مهر تاییدی که بر قواعد حقوق و تثبیت آن در هیأت قانون مضاف بر اینکه پس از تصویب مقررات اداری و در پی درخواست ابطال مقررات مغیر شرع و یا قانون، هیأت عمومی دیوان با ارائه نظرات مشورتی اختیاری در خلال آراء، امکان تاثیرگذاری بر تصمیم گیری مقامات اداری و ارشاد ایشان در اتخاذ تصمیمات آتی را برای خود فراهم نموده است و حتی

به واسطه اتخاذ تصمیم مبنی بر ابطال و یا ابقاء برخی آیین نامه ها و تصویب نامه های دولتی که در راستای تحقق سیاست های اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و... به تصویب مقامات ذیصلاح اداری رسیده است، عملاً می تواند در روند خط مشی عمومی تاثیر گذار باشد. حوزه ای که ورود و ایفای نقش در آن، حتی برای دیوان عالی کشور به عنوان عالی ترین مرجع قضایی کشور نیز، چندان متصور نیست. به نظر می رسد در محدوده حقوق اداری و تکالیف مربوط به دستگاه های اجرایی رأی وحدت رویه دیوان عدالت اداری نسبت به مراجع اداری لازم الاجراست حتی اگر با رأی وحدت رویه دیوان عالی کشور در تعارض باشد و در اینگونه موارد چون موضوع در صلاحیت دیوان عدالت اداری حق صدور رأی وحدت رویه نیز با دیوان عدالت اداری است و اگر مجموع آرای قضایی را به حقوقی و کیفری و اداری تقسیم کنیم، دیوان عالی کشور صلاحیت صدور رأی وحدت رویه در امور حقوقی و کیفری را دارد ولی صدور رأی وحدت رویه در خصوص آرای مربوط به امور اداری در صلاحیت دیوان عدالت اداری است و در این امور رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری لازم الاتباع خواهد بود.